

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 355.23:355.357:378.147

DOI 10.59226/3041-1971.2.2025.16-22

ЯКОВЕНКО Євген Сергійович

начальник кафедри тактики
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0000-0002-2612-8550

КІЗЯН Руслан Володимирович

кандидат наук з державного управління,
начальник факультету службово-бойової діяльності
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0009-0005-8980-4391

БОЙОВИЙ ДОСВІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Розглянуто одне з найактуальніших питань сучасної військової освіти – вивчення та впровадження бойового досвіду в систему професійної підготовки військових фахівців. Актуалізовано необхідність оперативно оновлення змісту, методів та форм підготовки військового персоналу, зважаючи на виклики, що постали перед силами оборони України в умовах широкомасштабної збройної агресії. Бойовий досвід, здобутий безпосередньо в ході бойових дій, виявився безцінним джерелом практичних знань, опанування яких має забезпечити високу ефективність навчання майбутніх командирів та спеціалістів.

Здійснено теоретичний аналіз дефініції поняття «бойовий досвід» у військово-педагогічному контексті, окреслено його сутнісні характеристики та функціональне значення в освітньому процесі. Окрему увагу приділено висвітленню основних форм і методів реалізації бойового досвіду в освітньому середовищі: використання бойових кейсів, ситуаційне моделювання, участь офіцерів із бойовим досвідом у викладанні, варгеймінг, навчання в умовах, максимально наближених до бойових. Аргументовано, що включення реального бойового матеріалу в освітній процес підвищує мотивацію до навчання, сприяє формуванню професійної рефлексії та адаптивного мислення, здатності до прийняття нестандартних рішень у складних умовах. Підсумовано, що вивчення та педагогічне осмислення бойового досвіду має розглядатися стратегічним напрямом розвитку військової освіти.

Ключові слова: бойовий досвід; професійна підготовка; військовий фахівець; освітній процес; військова освіта.

Постановка проблеми. Сучасна безпекова ситуація в Україні, обумовлена повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, актуалізує суттєвий перегляд підходів до ведення бойових дій, управління військами та підготовки військових фахівців. У цих умовах особливого значення набуває процес вивчення й осмислення бойового досвіду, накопиченого безпосередньо в ході бойових дій, а та-

кож його ефективне впровадження в освітній процес військових навчальних закладів. Йдеться не лише про врахування практичних прикладів у ході навчання, а про системну інтеграцію актуального бойового контенту в усі складові професійної підготовки військового фахівця.

Традиційно бойовий досвід розглядався як вторинне джерело для вдосконалення тактичних

настанов, бойових статутів чи організаційно-штатної структури підрозділів. Проте сучасна війна, що має риси асиметричності, гібридності, високотехнологічності, вимагає значно глибшої рефлексії над здобутим бойовим досвідом, його науково-педагогічного переосмислення та цілеспрямованого педагогічного втілення у підготовку офіцерського та сержантського складу. Вищий військовий навчальний заклад має не лише не відставати від подій на фронті, а й навпаки – оперативно акумулювати, аналізувати і трансформувати досвід у відповідні навчальні кейси, справи, практичні завдання, ігрові моделі тощо.

Водночас сьогодні в системі вищої військової освіти України відчувається брак науково обґрунтованої моделі вивчення та впровадження бойового досвіду. Не завжди чітко визначено: які саме елементи бойового досвіду мають навчальну цінність, за якими критеріями здійснюється їх педагогічний відбір, як відбувається інтеграція практичних кейсів у різні рівні підготовки та спеціалізації військових фахівців. Деякі навчальні заклади запроваджують власні ініціативи щодо обміну досвідом між ветеранами бойових дій та курсантами, однак вони часто мають фрагментарний і епізодичний характер, без єдиної концептуальної основи та методичного забезпечення.

З огляду на зазначене, вкрай актуальним є комплексне дослідження сутності бойового досвіду в контексті військової педагогіки, зокрема з позицій його змістового наповнення, функціонального призначення, потенціалу для формування професійних компетентностей. Не менш важливим є наукове осмислення структури самого процесу вивчення бойового досвіду, визначення його етапів, логіки, методів та форм реалізації в межах освітніх програм. Такий підхід дозволить не лише підвищити якість підготовки майбутніх командирів, а й забезпечити адаптивність та динамізм системи військової освіти до постійних змін у характері бойових дій.

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій. Питання вивчення та впровадження бойового досвіду у професійну підготовку військових фахівців досліджували такі вчені, як Я. Вишневська, М. Гавришук, М. Ктіторов, М. Медвідь, Ю. Медвідь, В. Поляков, які запропонували методіку вивчення та впровадження досвіду професійної діяльності в освітній процес ЗВО [1]. Своєю чергою С. Белай, І. Волков, Є. Яковенко пропонують створення сис-

теми вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес під час вивчення загальновійськових дисциплін [2]. Є. Гончаренко, А. Ткаченко описують поняття, ідею, можливості та процес вивчення і впровадження досвіду, його побудову та послідовність реалізації [3]. Колектив учених запропонував обґрунтування технології вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес [4]. Також загальні аспекти порядку вивчення та впровадження бойового досвіду складових Сил оборони держави відображено у нормативних документах різного рівня [5; 6]. Водночас актуалізується питання з'ясування сутнісних характеристик бойового досвіду як об'єкта педагогічного аналізу, побудови його дидактично релевантної структури та обґрунтування форм і методів впровадження у професійну підготовку військових фахівців. Наукові результати дослідження можуть стати основою для подальшого вдосконалення змісту освітніх програм, методики викладання тактико-спеціальних дисциплін, а також формування концептуальних засад військової освіти в умовах ведення сучасної війни.

Метою статті є комплексне науково-педагогічне обґрунтування сутності бойового досвіду як джерела практично-орієнтованих знань у системі професійної підготовки військових фахівців, а також визначення форм і методів процесу його вивчення та педагогічного впровадження у зміст військової освіти.

Виклад основного матеріалу. Методологічною основою дослідження постає системний міждисциплінарний підхід, який поєднує положення військової педагогіки, теорії професійної освіти, військової психології, соціальної комунікації, а також сучасний бойовий досвід, здобутий силами оборони України у 2022–2025 роках. Такий підхід забезпечує цілісне осмислення бойового досвіду як педагогічного феномена, що має власну структуру, функції та потенціал для формування професійних компетентностей військових фахівців.

У контексті сучасної війни, зокрема повномасштабної збройної агресії проти України, бойовий досвід набуває особливої значущості як педагогічне явище. Він перестає бути виключно предметом воєнної історії або оперативного аналізу – натомість стає основою для оновлення змісту, форм і методів професійної військової підготовки. Йдеться про процес не лише накопичення, а й педагогічного осмислення, інтерпретації, адаптації і трансляції бойового досвіду у систему військової освіти.

Доктрина з вивчення та впровадження бойового досвіду у Збройних силах України визначає, що досвід – це сукупність уроків, знань, умінь і навичок, здобутих у процесі практичної діяльності; це те, що вже колись було, з чим доводилось мати справу [5]. Як вказує науковець М. Швалб, розуміння власного досвіду – це інтеграція у свідомості чотирьох компонентів особистісної складової індивідуального досвіду (ситуації, дії, переживання, сенсу), що надає цьому конструктиві форму особистісного міфа [7].

Водночас, з нашого погляду, у психолого-педагогічній літературі термін «досвід» є недостатньо визначеним як на концептуальному рівні, так і на рівні емпіричних досліджень. Тому не випадково в більшості сучасних наукових працях категорія «досвід» відсутня. У різних джерелах поняття досвіду трактується узагальнено, як сукупність знань, умінь, навичок та життєвих уроків, набутих людиною в процесі її життєдіяльності, взаємодії з об'єктивним світом та суспільною практикою. Поняття бойового досвіду у науковій літературі, на жаль, майже не досліджувалося.

На основі проведеного аналізу ми пропонуємо розуміти *бойовий досвід у педагогічному сенсі* як форму професійної рефлексії, що інтегрує знання, вміння, цінності та установки, отримані в умовах безпосередньої участі у бойових діях. Такий досвід є унікальним, адже він формується в ситуаціях підвищеного ризику, невизначеності, фізичного і морального навантаження. Він не лише інформує, а й трансформує військовослужбовця, змінює його погляди на службу, лідерство, відповідальність, підлеглість.

У військово-педагогічному контексті бойовий досвід доцільно розглядати як багаторівневу структуру, що охоплює такі компоненти:

когнітивний – знання про тактику, техніку, прийоми і засоби, що використовувалися в реальних бойових умовах;

оперативно-діяльнісний – навички прийняття рішень, управління підрозділом, дій у кризовій ситуації;

емоційно-психологічний – емоційні реакції, стрес, бойова мотивація, подолання страху;

ціннісно-мотиваційний – ставлення до професії, готовність до самопожертви, розуміння обов'язку, відповідальність.

У цьому сенсі бойовий досвід є не лише сумою подій чи дій, а й результатом усвідомленої участі у них, що передбачає постфактум-аналіз, оцінювання рішень, результатів та уроків, які можна засвоїти.

На думку David W. Barno [8], системи *Lessons Learned* у збройних силах США, Великої Британії та Ізраїлю базуються саме на концепції рефлексивного трансформованого досвіду, який постає основою для модифікації навчальних програм, розроблення тренувальних сценаріїв та адаптації нормативних документів.

Зазначимо, що саме бойовий досвід дає змогу перейти від абстрактного моделювання до практично-орієнтованого навчання – створення сценаріїв, тренувань, кейсів, максимально наближених до реальності. Поряд із цим, щоб бойовий досвід максимально сприяв навчанню, необхідно запровадити процес вивчення та впровадження бойового досвіду. У Доктрині з вивчення та впровадження бойового досвіду у Збройних силах України [5], процес вивчення та впровадження бойового досвіду визначається як сукупність систематизованих послідовних дій, які застосовуються для збору, аналізу та узагальнення інформації про проблемні питання (передового досвіду), визначення головних причин їх виникнення і шляхів вирішення (повторення), а також для поширення та впровадження досвіду під час навчально-бойової діяльності. В освітній діяльності ми пропонуємо вважати процес вивчення та впровадження бойового досвіду як системну педагогічну діяльність, що охоплює шість ключових етапів: збір, аналітичну обробку, адаптацію, впровадження, рефлексію, оновлення та збереження.

Впровадження бойового досвіду у процес професійної підготовки військових фахівців потребує цілеспрямованої трансформації емпіричних знань та навичок, здобутих у бойових умовах, за допомогою доцільних форм і методів навчання. Ці форми повинні не лише передавати інформацію, а й забезпечувати формування стійких професійних компетентностей, адаптивного мислення, здатності до прийняття рішень в умовах невизначеності. На нашу думку, такими формами є:

1. *Використання тактичних кейсів* (бойових ситуацій). Науковці А. Войтович та Ю. Дем'янюк вважають, що становлення професіоналів у сфері охорони та захисту державного кордону, спроможних творчо знаходити, засвоювати та використовувати інформацію в практичній діяльності, потребує зміщення акцентів від засвоєння факту (результат-знання) до оволодіння способами взаємодії зі світом (результат-уміння). Вони вважають, що цьому ефективно сприяє кейс-метод [9].

У контексті нашого дослідження кейс-метод є однією з найбільш ефективних форм інтеграції бойового досвіду в навчальний процес. Він полягає в моделюванні реальних тактичних ситуацій, що мали місце у бойових умовах, для подальшого аналізу та обговорення курсантами.

2. *Ситуаційні завдання та варгеймінг.* У науково-педагогічній та методичній літературі поняття «ситуаційне завдання» тлумачать по-різному. Наприклад, О. Блажко ситуаційні завдання визначає, як засоби навчання, які охоплюють умови, спрямовані на вирішення ситуації, що може виникнути у дійсності [10]. За твердженням О. Біляковської, Н. Грицай поняття «ситуаційне завдання» визначено як завдання, «в яких описано типові випадки, факти, явища, що мали місце в практичній роботі, а також задачі-описи педагогічного досвіду, умов, у яких відбувається освітній процес» [11]. У наукових розвідках І. Осадченко поняття «ситуаційне завдання» потрактовано як пізнавальна мета, «яку визначає для себе майбутній учитель з урахуванням суперечностей, що виникають у результаті аналізу ситуації, прийняття рішення, розв'язання педагогічної ситуації» [12].

Аналізуючи різні підходи до визначення ситуаційних завдань, можна зробити висновок, що ситуаційні завдання розглядають як форму навчання для усвідомленого розуміння змісту навчального матеріалу, що має практичну значущість, з метою розвитку розумових операцій під час роботи з джерелами інформації.

Варгеймінг широко застосовують у збройних силах США, Ізраїлю, Великої Британії як засіб оцінювання бойових сценаріїв на основі реального досвіду. Варгеймінгом прийнято вважати складну форму ситуаційного моделювання, що імітує повномасштабну бойову операцію з усіма елементами: оперативним фоном, логістикою, інформаційними впливами тощо.

3. *Залучення офіцерів з бойовим досвідом до викладання.* Однією з ключових форм реалізації бойового досвіду є пряме залучення учасників бойових дій до освітнього процесу. Це можуть бути: лектори з числа ветеранів, наставники (ментори), запрошені інструктори.

Офіцери з реальним досвідом здатні: передавати неформалізовані знання, підсилувати емоційну складову навчання, створювати довірливе середовище взаємодії, моделювати реальні бойові рішення. Для цього необхідно забезпечити: методичну

підготовку таких офіцерів, психологічну підтримку, організаційну інтеграцію у навчальний процес.

4. *Польові навчання з елементами бойового досвіду.* Навчання у польових умовах, побудоване на основі реальних бойових ситуацій, забезпечує максимальну наближеність до умов ведення бойових дій. Це дозволяє не лише закріплювати знання, а й формувати поведінкові автоматизми у складних умовах.

Основними елементами цього процесу є: моделювання бойового стресу, застосування бойових алгоритмів, симуляція втрат, евакуації, зв'язку, тренування у прийнятті рішень у кризових ситуаціях.

5. *Цифрові платформи бойового досвіду.* У сучасних умовах важливу роль відіграє цифровізація форм реалізації досвіду. Створення електронних баз, платформ, симуляторів, навчальних програм, заснованих на бойовому досвіді, розширює його можливості. Такими платформами є: інтерактивні карти бойових дій; онлайн-кейси з прийняттям рішень; навчальні відео з аналізом операцій; тактико-логістичні симулятори. Ці ресурси забезпечують доступність знань для різних категорій слухачів; можливість самонавчання; адаптивність контенту до змін бойового середовища.

6. *Проблемно-орієнтоване навчання на основі реального бойового контексту.* PBL (problem-based learning) – метод, що забезпечує побудову навчального процесу навколо реальної бойової проблеми, яку курсанти повинні вирішити. Етапами цього методу є постановка проблеми, аналіз умов та ресурсів, генерація рішень, прийняття рішення та його обґрунтування, рефлексія.

Форми і методи реалізації бойового досвіду у професійній підготовці військових фахівців мають відповідати сучасним педагогічним вимогам, забезпечувати інтеграцію реального досвіду у зміст освіти та сприяти формуванню бойової готовності. Їх використання дозволяє перетворити бойовий досвід на джерело розвитку воєнної освіти, забезпечити відповідність підготовки офіцерів вимогам сучасного бою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що у сучасних умовах збройної боротьби, коли воєнні конфлікти набувають динамічного, гібридного характеру, бойовий досвід постає не лише джерелом окремих практичних знань, а й стратегічним ресурсом, що дає змогу формувати основу для трансформації системи військової освіти. Він дозволяє зробити освітній процес адаптивним до реальних викликів війни,

підвищити його ефективність і результативність. Бойовий досвід акумулює інформацію про тактику, озброєння чи логістику, і водночас цінні знання щодо морально-психологічної стійкості, нестандартного прийняття рішень, комунікації в екстремальних умовах. Саме тому його вивчення та впровадження є не факультативним додатком, а ключовим чинником модернізації професійної підготовки військових фахівців.

Однак ефективне впровадження бойового досвіду в освітню практику потребує не фрагментарного, а системного підходу. Необхідно створити цілісну структурно-педагогічну модель, яка забезпечить логічне, науково обґрунтоване, інтегроване впровадження бойового досвіду в усі компоненти військової підготовки – навчальні програми, методи викладання, засоби контролю знань, внутрішню мотивацію курсантів і офіцерів. Така модель має враховувати рівень підготовки здобувачів освіти, специфіку бойових дій, що аналізуються, а також потенціал викладачів, які є носіями цього досвіду. Особливу увагу варто приділити методичному забезпеченню, що має базуватися на міждисциплінарному підході та передбачати як індивідуальні, так і колективні форми роботи.

Доцільним та результативним напрямом реалізації бойового досвіду є застосування практико-орієнтованих форм і методів навчання. Такий підхід сприяє формуванню у майбутніх військових фахівців ключових компетентностей, зокрема критичного мислення, стресостійкості, командної взаємодії, ініціативності, здатності до прийняття рішень в умовах обмеженого часу та інформації.

Отже, бойовий досвід – це беззаперечно історія минулих подій, і водночас потужний педагогічний ресурс, який дає змогу здійснити якісний прорив у професійній підготовці військових кадрів. Його системне вивчення та цілеспрямоване впровадження в освітній процес забезпечує можливості для формування армії нового зразка – адаптивної, професійної, здатної до перемоги у війні XXI століття.

Перспективами подальших досліджень може бути питання цифровізації бойового досвіду, використання штучного інтелекту для аналізу тактичних сценаріїв, а також створення єдиної національної бази бойового досвіду для потреб військової освіти і науки. Матеріали статті може бути використано під час розроблення нових освітніх програм, вдосконалення методики викладання тактико-спеціальних

дисциплін, а також у практичній діяльності командирів навчальних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Медвідь М. М., Ктіторов М. О., Медвідь Ю. І., Поляков В. Ю., Гавришук М. М., Вишневецька Я. А. Залежність розвитку системи внутрішнього забезпечення якості від впровадження досвіду практичної діяльності в освітній процес закладу вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 1. С. 13–19.
2. Яковенко Є. С., Белай С. В., Волков І. М. Запровадження бойового досвіду в освітній процес Національної академії Національної гвардії України під час вивчення загальновійськових дисциплін. *Честь і закон*. 2022. № 4 (83). С. 144–148.
3. Гончаренко Є., Ткаченко А. Вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України. *Повітряна міць України*. 2022. № 1 (2(3)). С. 56–59.
4. Яковенко Є. С., Острижний О. В., Черкашин С. Д. Обґрунтування запропонованої технології вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес Національної академії Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2023. № 4 (87). С. 148–153.
5. Доктрина з вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України : Генеральний штаб ЗСУ від 03.07.2020 р. № 1928/НВГШ.
6. Про затвердження Інструкції з вивчення та впровадження досвіду виконання бойових (спеціальних) завдань НГУ під час відсічі збройної агресії: наказ Командувача НГУ від 10.11.2022 № 390. 19 с.
7. Особистісні детермінанти еколого-орієнтованої життєдіяльності : монографія / Ю. М. Швалб, О. Л. Вернік, О. О. Вовчик-Блакитна, О. В. Рудоміно-Дусятська [та ін.]; за ред. Ю. М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 330 с.
8. David W. Barno. Military Adaptation in Complex Operations. *PRISM I*. 2009, No. 1, pp. 27–36.
9. Войтович А. І., Дем'янюк Ю. А. Деякі аспекти використання кейс-методу у професійній підготовці майбутніх офіцерів прикордонників. Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 18 листопада 2011 року). Хмельницький : НАДПСУ, 2011. С. 211–213.
10. Блажко О. А., Худоярова О. С. Ситуаційно-методична задача як дидактичний чинник формування

методичної компетентності майбутнього вчителя хімії. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук.* № 5. 2023. С. 53–59.

11. Грицай Н. Б. Методична задача як важливий засіб професійної підготовки майбутніх учителів біології. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика».* 2012. Вип. 11. С. 190–195.

12. Осадченко І. І. Ситуаційні завдання, кейси, збірки педагогічних ситуацій: початкова школа: навч.-метод. посібник. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. 184 с.

References

1. Medvid, M. M., Ktitorov, M. O., Medvid, Yu. I., Poliakov, V. Yu., Havrychshuk, M. M., Vyshnevska, Ya. A. (2023). *Zalezhnist rozvytku systemy vnutrishnoi zabezpechennia yakosti vid vprovadzhennia dosvidu praktychnoi diialnosti v osvittii protses zakladu vyshchoi osvity* [The dependence of the development of the internal quality assurance system on the implementation of practical experience in the educational process of a higher education institution]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya: Pedagogichni nauky.* No 1. pp. 13–19 [in Ukraine].

2. Yakovenko, Ye. S., Bielai, S. V., Volkov, I. M. (2022). *Zaprovadzhennia boiovoho dosvidu v osvittii protses Natsionalnoi akademii Natsionalnoi hvardii Ukrainy pid chas vyvchennia zahalnoviiskovykh dystsyplin* [Introduction of combat experience into the educational process of the National Academy of the National Guard of Ukraine during the study of combined-arms disciplines]. *Honor and Law.* No 4 (83). pp. 144–148 [in Ukraine].

3. Honcharenko, Ye., Tkachenko, A. (2022). *Vyvchennia ta vprovadzhennia dosvidu u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Study and implementation of experience in the Armed Forces of Ukraine]. *Povitriana mits Ukrainy.* No 1 (2(3)). pp. 56–59 [in Ukraine].

4. Yakovenko, Ye. S., Ostryzhnyi, O. V., Cherkashyn, S. D. (2023). *Obgruntuvannia zaproponovanoi tekhnologii vyvchennia ta vprovadzhennia boiovoho dosvidu v osvittii protses Natsionalnoi akademii Natsionalnoi hvardii Ukrainy* [Substantiation of the proposed technology for studying and implementing combat experience in the educational process of the National Academy of the National Guard of Ukraine]. *Honor and Law.* No 4 (87). pp. 148–153 [in Ukraine].

5. *Doktryna z vyvchennia ta vprovadzhennia dosvidu u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Doctrine on the study and implementation of experience in the Armed Forces of Ukraine: General Staff of the Armed Forces of Ukraine] : Heneralnyi shtab ZSU vid 03.07.2020. № 1928/НВГШ.

6. *Pro zatverdzhennia Instruktсии z vyvchennia ta vprovadzhennia dosvidu vykonannia boiovykh (spetsialnykh) zavdan NHU pid chas vidsichi zbroinoi ahresii № 390* [On approval of the Instructions for studying and implementing the experience of performing combat (special) tasks of the NGU during the repulsion of armed aggression no 390] (2022, November 10). 19 p. [in Ukrainian].

7. *Osobystisni determinanty ekoloho-oriietovanoi zhyttiediialnosti* [Features of the determinants of ecologically oriented life activities] : monohrafiia / Yu. M. Shvalb, O. L. Vernik, O. O. Vovchuk-Blakytna, O. V. Rudominoo-Dusiatska at all ; za red. Yu. M. Shvalb. Kyiv : Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2018. 330 p. [in Ukraine].

8. David W. Barno. Military Adaptation in Complex Operations. *PRISM I.* 2009, No. 1, pp. 27–36 [in English].

9. Voitovych, A. I., Demianiuk, Yu. A. *Deiaki aspekty vykorystannia keis-metodu u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh ofitseriv prykordonnykiv* [Some aspects of using the case method in the professional training of future border guard officers]. *Osvitno-naukove zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv i viiskovykh formuvan Ukrainy : IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Khmelnyskyi, 18.11.2011).* Khmelnytskyi : NADPSU, 2011. pp. 211–213 [in Ukraine].

10. Blazhko, O. A., Khudoiarova, O. S. (2023). *Sytuatsiino-metodychna zadacha yak dydaktychnyi chynnyk formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia khimii* [Situational and methodological task as a didactic factor in the formation of methodological competence of a future chemistry teacher]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedagogichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Teoriia ta metodyka navchannia pryrodnychych nauk.* No 5. pp. 53–59 [in Ukraine].

11. Hrytsai, N. B. (2012). *Metodychna zadacha yak vazhlyvyi zasib profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv biologii* [Methodological task as an important means of professional training of future biology teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedagogichna osvita: teoriia i praktyka».* Vol. 11. pp. 190–195 [in Ukraine].

12. Osadchenko, I. I. *Sytuatsiini zavdannia, keisy, zbirky pedahohichnykh sytuatsii* [Situational tasks, cases, collections of pedagogical situations]: pochatkova shkola: navch.-metod. posibnyk. Uman : Zhovtyi O. O., 2016. 184 p [in Ukraine].

Yakovenko Yevhen

Candidate of Pedagogical Sciences,

Head of the Department of Tactics

Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

Kizyan Ruslan

Candidate of Sciences in Public Administration,

Head of the Faculty of Service and Combat Activities

Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

COMBAT EXPERIENCE IN PROFESSIONAL TRAINING OF MILITARY SPECIALISTS

One of the most pressing issues of modern military education is considered - the study and implementation of combat experience in the system of professional training of military specialists. The need for an operational update of the content, methods and forms of training of military personnel is highlighted, taking into account the challenges that the defense forces of Ukraine have faced in the condi-

tions of large-scale armed aggression. Combat experience, gained directly during combat operations, has become an invaluable source of practical knowledge, the acquisition of which should ensure high efficiency of training of future commanders and specialists.

A theoretical analysis of the definition of the concept of «combat experience» in the military-pedagogical context is carried out, its essential characteristics and functional significance in the educational process are outlined. Special attention is paid to highlighting the main forms and methods of implementing combat experience in the educational environment: the use of combat cases, situational modeling, the participation of officers with combat experience in teaching, wargaming, training in conditions that are as close as possible to combat. It is argued that the inclusion of real combat material in the educational process increases motivation for learning, contributes to the formation of professional reflection and adaptive thinking, the ability to make non-standard decisions in difficult conditions. It is concluded that the study and pedagogical understanding of combat experience should be considered a strategic direction for the development of military education.

Keywords: *combat experience; professional training; military specialist; educational process; military education.*